РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ЧЕТИРИДЕСЕТ И ТРЕТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

Проект

З А К О Н
за изменение и допълнение на Закона за висшето образование

(обн. ДВ. бр. 112 от 1995 г., изм. и доп. ДВ. бр. 28 от 1996 г., изм. ДВ. бр. 56 от 1997 г., … изм. ДВ. бр. 56 от 2015 г.)

§ 1. В чл. 26б. се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 1 изразът „дългосрочна научноизследователска дейност“ се заменя с израза „изследователска, приложна и технологична дейност по програми и проекти, свързани с развитие на дадена научна област, с реализация на научни задачи по приоритетни направления, с изпълнение на договори с извънуниверситетски организации за получаване на научни резултати и техния трансфер към бизнеса, с анализ на проблеми, свързани с икономическото, социалното и културното развитие на обществото“.

2. Ал. 2 се изменя така:

„(2) Начинът на разкриване, структурата, организацията на работа, конституирането и функциите на органите за управление на института се определят в правилника за дейността на висшето училище.“.

3. създават се ал. 3 – 6:

„(3) Главни асистенти (доктори) и хабилитирани преподаватели (доценти и/или професори), които извършват изследователска, приложна или технологична дейност в института в изпълнение на вътрешноуниверситетски, регионални, национални или международни програми и проекти, развиват

научни направления и школи, укрепват научния или творческия капацитет на висшето училище, допринасят чрез дейността си за издигане престижа на висшето училище, се освобождават от учебна дейност за срока на осъществяване на дейността за период не повече от пет години.“

„(4) За целите на дейността на института могат да бъдат привличани и нещатни изследователи.“

„(5) С решение на академичния съвет институтите могат да се кооперират с институти в системата на Българска академия на науките и Селскостопанска академия за осъществяване на изследователска, приложна и технологична дейност. Принципите на съдружаване и целите на общата изследователска, приложна или технологична дейност се уточняват в договор.“

„(6) Ефективността и резултатите от изследователската, приложната или технологична дейност на института, приносът на изследователите за решаване на значими за обществото регионални, национални или глобални проблеми, се оценяват в процеса на институционална акредитация.“

§ 2. В чл. 43 се правят следните изменения и допълнения:

1. Създава се нова ал. 3:

„(3) Обучение за повишаване на квалификацията може да се осъществява в Центрове за повишаване на квалификацията.“.

2. Ал. 3 става ал. 4.

§ 3. Създава се чл. 64а:

„Чл. 64а. (1) Висшите училища, с оценка 9 от институционалната си акредитация, могат да създават центрове за върхови постижения, чиито статут и организация се уреждат в правилника на висшето училище.

(2) Висшето училище самостоятелно или с други университетски и извънуниверситетски организации може да създава клъстери за трансфер на научни резултати към бизнеса.

(3) Центровете за върхови постижения и клъстерите се оценяват в процеса на институционална акредитация на висшето училище по методика и критерии, разработени от НАОА и приети от Министерски съвет.

(4) При ниска оценка 3 и 4 за дейността на центъра за върхови постижения и на клъстера те се закриват.

(5) При висока оценка над 5 за дейността на центъра за върхови постижения и на клъстера, висшето училище продължава да се развива като изследователски университет.

(6) Статутът на изследователските университети, начинът на функциониране, финансиране, организация и управление се приемат от Народното събрание със самостоятелен нормативен акт.“.

§ 4. В чл. 68 се правят следните изменения и допълнения:

1. Създава се нова ал. 6:

„(6) Висшите училища, след решение на академичния съвет, могат да приемат за студенти и ученици от 10 и 11 клас – лауреати на национални и международни олимпиади, без конкурсен изпит , извън утвърдения по реда на чл.9 т.6, букви а, б, ежегоден брой на приеманите за обучение студенти, като обучението започва след завършване на средното образование на лауреатите и по специалност, съответстваща на постижението им.“.

2. Ал. 6, 7 и 8 стават съответно ал. 7, 8 и 9.

§ 5. В чл. 77, ал. 2 се правят следните изменения и допълнения:

1. т. 8 се изменя така:

„т. 8. изследователската, художествено-творческата, приложната или технологичната дейност на висшето училище и приноса му за решаване на проблеми от регионално или национално значение;“.

2. създава се т. 9:

„т. 9. достъпа и участието на обучаваните в изследователската, художествено-творческата, приложната или технологичната дейност на висшето училище.“.

§ 6. В чл. 91 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 1 се правят следните изменения и допълнения:

а) създава се нова т. 3:

„т.3. базови заплати за работещите на академична длъжност само по един трудов договор;“

б) т. 3, 4 и 5 стават съответно т. 4, 5 и 6.

2. В ал. 5 т. 2 се отменя.

3. В ал. 7 след думата „обучението“ се добавя изразът „и се превеждат изцяло на висшето училище“.

§ 7. Чл. 92 се изменя така:

„Чл. 92 (1) Възнагражденията на работещите по основен трудов договор на академична длъжност във висшите училища и организациите по чл.47 не могат да са по-ниски от годишния размер на базовите заплати за държавните висши училища по чл.91, ал.1, т.3:

1. за асистент – две минимални работни заплати;
2. за главен асистент - три минимални работни заплати;
3. за доцент – четири минимални работни заплати;
4. за професор – пет минимални заплати;
5. допълнително трудово възнаграждение за образователна и научна степен „доктор” – една минимална работна заплата;
6. допълнително трудово възнаграждение за образователна и научна степен доктор на науките – две минимални работни заплати.

(2) В правилниците на висшите училища се разписват правила и критерии за допълнително трудово възнаграждение на работещите само по основен трудов договор.

(3) В правилниците на висшите училища се разписват правила и критерии за формиране на възнагражденията на привлечени по друг ред преподаватели и изследователи.“.

§ 8. В Чл. 95 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 3 изразът „две трети“ се заменя с „една трета“, а изразът „чл. 91, ал. 2, т. 1“ се заменя с „чл. 91, ал. 3, т. 1“.

2. В ал. 6 се създава т. 8:

„т. 8. студентите по чл. 68, ал. 5а.“.

3. Създават се ал. 12 и 13:

„(12) Студенти, които се обучават за придобиване на същата или по-ниска степен на образователно – квалификационна степен, както и докторанти, които не са приключили в срок обучението си, заплащат такси по ал.4.“.

„(13) От такси по ал.12 се освобождават :

1. студенти, които се обучават по приоритетни за държавата специалности,за които няма кандидати;

2. докторанти, които поради здравословни или социални причини не са приключили обучението си.“.

Заключителни разпоредби

§ 9. По предложение на института или на центъра за върхова компетентност, на клъстера или на центъра за квалификация след решение на академичния съвет могат да се сключват договори с хабилитирани лица или преподаватели по практика, навършили възрастта по чл.328, ал.1,т.10 от Кодекса на труда, за изпълнението на програми или проекти, за решаването

на проблеми от регионално или национално значение, за осъществяване на дейност, издигаща престижа на висшето училище. Академичният съвет утвърждава срока на договора и базовите възнаграждения, формирани от утвърдени в правилника на висшето училище критерии за финансиране на дейността на института, центъра за върхова компетентност,клъстера и центъра за квалификация.

§ 10. В срок до една година Националната агенция за оценяване и акредитация разработва методика за оценка на изследователската, приложната и технологична дейност на висшите училища.

Вносители:

М О Т И В И

към проекта на Закон за изменение и допълнение на Закона за висшето образование

Както показва опитът на развитите държави, висшето образование е от съществено значение за постигане на икономически растеж и реализиране на задачите на обществото на знанието през 21 век. Българските висши училища са изправени пред предизвикателството да бъдат равностойни в остра и оспорвана конкуренция и през следващите години да се развиват като научни центрове и културни средища.

Държавата следва да се отнася към държавните висши училища - нейна собственост - с особено внимание: да ги развива като центрове на знанието, да съхранява всички специалности, свързани с развитието на националната икономика, с националната сигурност и националната идентичност.

Промените, които предлагаме, са три:

1. Разширяване на автономията на висшите училища във връзка с качеството на обучение на студентите и с провеждането на научни изследвания; нов модел на оценка на качеството.

2. Промяна на модела на финансиране на висшите училища.

3. Социална измеримост на висшето образование.

Опитът от последните години показва, че развитието на висшето образование в България се поставя в зависимост от количествени, а не от качествени критерии. Заблуда е, че рейтингът на висшите училища отразява качеството и че той може да служи като основание за определяне на необходимото за развитие на висшето образование финансиране. Заблуда е и това, че качеството на висшето образование в условията на криза и на затормозено икономическо развитие се определя преди всичко от реализацията на студентите. Качеството на висшето образование и научните изследвания зависят преди всичко от качеството на научния потенциал, който трябва да бъде запазен и развиван.

С това са свързани нашите предложения за нов модел на оценка на качеството; за определяне на критерии за качество; за въвеждане на минимални прагове на заплащане (базови заплати) за учените, отразяващи качеството на тяхната дейност и развитие. Базовите заплати са инструмент за преодоляване и на очертаващата се в България тенденция за рязко намаляване на научния потенциал, за намаляване на научния капацитет - ключов за развитието на държавата.

Предлагаме развитие на дейността на институти в рамките на висшите училища, която да даде нова възможност за развитие на научната дейност. Предлагаме законови норми за новите форми на сътрудничество между науката и бизнеса - клъстер, които да отговорят на потребността от технологично развитие и иновации.

Налага се в следващите 3 години да се направи подготовка и подбор на университети, които наричаме изследователски. Това няма как да стане, ако не бъде гарантиран необходимия ресурс - финансов и кадрови.

Въвеждането на нов финансов модел се налага по две основни причини: първо, демографската криза; второ, необходимостта от стимулиране на качеството на висшето образование. В очертаващата се демографска криза критерият закрепване на субсидията към броя на студентите ще доведе до големи деформации и ще се отрази негативно на качеството на висшето образование. Действащият Закон за висше образование определя бюджета на висшите училища по 5 основни показателя, като основен сред тях е издръжката на студентите. Предлагаме промяна, която се основава най- вече на качеството на обучение и научна дейност.

Не по-малко значимо е в следващите години, в съзвучие с европейските тенденции, да гарантираме социална измеримост на висшето образование. Икономическите анализи показват, че бедността в значителна степен ограничава достъпа на гражданите до висше образование.Това от своя страна се отразява негативно на развитието. Налага се изводът, че икономическите тежести на висшите училища не бива да се поемат от

студентите. Първа стъпка в тази посока е рязкото намаляване на таксите за студентите в държавните висши училища.

Предложените норми не противоречат на европейското право.

ВНОСИТЕЛИ: